

ALTINCI SINIF TÜRKÇE DERS KİTABININ İLKÖĞRETİM TÜRKÇE PROGRAMININ AMAÇLARINA UYGUNLUĞUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kamil İşeri

Özet

Bu çalışmanın amacı, altıncı sınıf Türkçe ders kitabının İlköğretim Kurumları Türkçe Programının amaçlarına ulaşılması açısından öğretmen ve öğrenciler tarafından nasıl anlaşıldığını ve yorumlandığını saptamak, ders kitabının Türkçe programında belirtilen amaçların ve kazanımların gerçekleşmesinde araç olma işlevini yerine getirip getirmediğini öğretmen ve öğrencilerin görüşlerine başvurarak ortaya koymaktır.

Bu çalışmada araştırma yöntemlerinden sormaca tekniği kullanılmıştır. Niğde merkez ilköğretim okullarından 16'sı rastgele (random) yöntemle belirlenmiş ve bu okullarda görev yapan öğretmenler ile öğrenim gören öğrencilerin görüşlerine başvurularak veriler elde edilmiştir. Öğretmenler altıncı sınıf Türkçe ders kitabının, programın amaç ve davranışlarına araç olma işlevini düşük düzeyde yansıttığı yönünde görüş belirtirken öğrenciler orta düzeyde yansıttığı yönünde görüş bildirmişlerdir. Bu durum eğitim öğretim ortamlarına sunulan ders kitabının öğretime kaynak, kılavuz ve araç olma gibi işlevlerini yerine getirmediği sonucunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Sözcükler: Ders kitabı incelemesi, Türkçe eğitimi.

THE EVALUATION OF ACCEPTIBILITY OF THE GOALS OF 6th CLASS TURKISH COURSEBOOK IN TURKISH PROGRAMME

Abstract

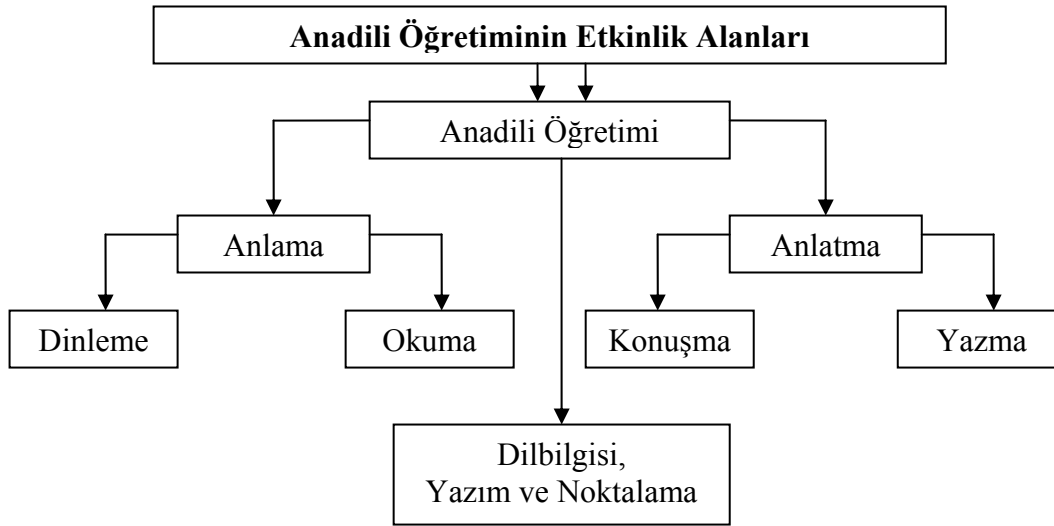
The aim of this study is to determine how the 6th class' Turkish course-books in attaining the goals of Turkish Programme are understood and interpreted by students and teachers, and whether they perform their function of being a mediator in achieving the goals and acquirements identified in Turkish programme by consulting the teachers' and students' view using a survey. In this study, survey method is used. 16 of the primary schools in city center are chosen at random and data is obtained by applying to the opinions of the teachers and students in those schools. While teachers suggest that 6th class Turkish course-books reflect the function of being a means for the goals and behaviours of the program to a moderate level, students rank this level as low. This case shows the conclusion that the course-book presented to the education milieus doesn't perform the functions such as being a source, a guide and a mediator for education.

Key words: Evaluation of coursebook, Turkish education.

1. Giriş

Birey, doğumundan okul çağına dek dil öğrenimini başta anne baba olmak üzere ailesinden, yakın çevresinden ve etkileşimde bulunduğu çevreden rastlantısal bir biçimde edinmektedir. Okulda ise dili planlı ve dizgeli (sistemli) bir biçimde öğrenmektedir. Bu nedenle okulda öğretimin niteliğinin her alanda artırılması, çağa uygun olması gibi kavramlar önem kazanmaktadır.

Dil öğretiminde anlama ve anlatmaya dayalı dört temel beceri alanı bulunmaktadır: *Dinleme, okuma, konuşma* ve *yazma*. İlk ikisi anlama becerilerini, diğer ikisi ise anlatma becerilerini kapsamaktadır. Dilbilgisi, yazım ve noktama işaretleri gibi konular ise dil öğretiminin konu alanını oluşturmaktadır. Türkçe öğretiminde anlama ve anlatma alanları beceri ve davranış kazandırmaya yönelik çalışmaları kapsarken; dilbilgisi, yazım ve noktalama işaretlerine ilişkin çalışmalar ise bilgiye dayalı çalışmaları kapsamaktadır. Bu dört temel beceri ve konu alanı birbirine girişik biçimdedir ve alanyazında (literatürde) **tümleşik dil becerileri** olarak adlandırılmakta, bir bütünlük içerisinde yürütülmesi gerektiği savunulmaktadır (Demirel 2003 ve Sever 2004 ve Sever vd. 2006). Dil öğretimi beceri ve konu alanlarıyla birlikte bir bütündür ve öğrencinin bilişsel, duyuşsal ve devinişsel özelliklerini geliştirmeye yönelik etkinlikleri içermektedir. Anadili (Türkçe) öğretiminin etkinlik alanlarını, dört temel beceri alanı ve konu alanı olarak da dilbilgisi, yazım ve noktalama işaretlerinin kullanımı oluşturmaktadır (Sever vd. 2006:25 ve ötesi). Anadili öğretiminin etkinlik alanları aşağıdaki şemada olduğu gibi gösterilebilmektedir.

Şekil 1: Anadili Öğretiminin Etkinlik Alanları

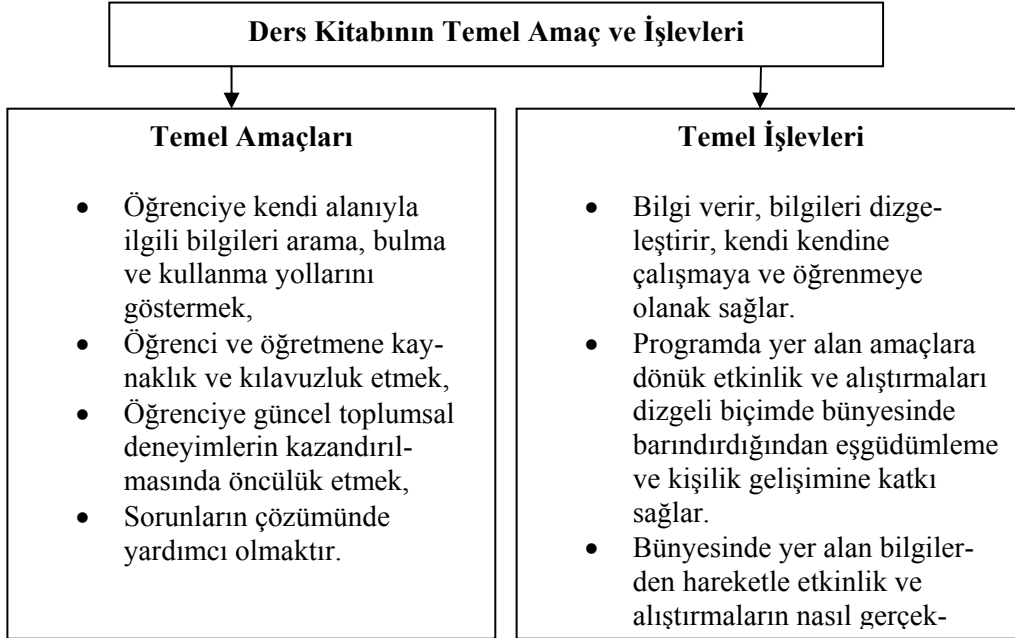
Dört temel becerinin geliştirilmesi bireyin diğer derslerine ilişkin başarısını da etkileyebileceğinden dil öğretiminde kullanılacak yöntemlerin, araç ve gereçlerin amaca uygun biçimde seçilmesi ve öğretim ilkelerine uygun olarak ve dizgeli bir biçimde uygulanması gerekmektedir. Bu durum ilköğretim Türkçe programının amaçlarına ulaşılabilmesi için eğitim ve öğretim ortamlarında kullanılacak araç gereçlerin niteliğinin amaca uygun biçimde sunulmasını gerektirmektedir.

Dil öğretiminde eğitim öğretim ortamları; derslikleriyle, öğretim elemanlarıyla, plan ve programıyla, yöntem ve teknikleriyle, derslerde kullanılacak araç gereçleriyle bir bütünlük sunmaktadır. Bütün bu öğeler Türkçe programında belirlenen amaçlara hizmet etmekte; istendik, kalıcı izli davranışların kazan(dır)ılmasına aracılık etmektedir.

Türkçe programının amacına uygun olarak bireylerin dil bilincini ve duyarlılığını edinebilmeleri için öğretim ortamlarına taşınan ders kitaplarındaki metinlerin özenle seçilmesi, özenle resimlenmesi ve yine aynı özenle de işlenmesi gerekmektedir. Türkçe öğretimi, bireyin okuma kültürünü oluşturması ve geliştirmesinde önemli bir yeri olan metinler aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Bu anlamda seçilen metinlerin yer aldığı ders kitaplarının niteliği de önem kazanmaktadır.

Yapılan araştırmalar ders kitabının sınıf içerisindeki yerinin ve öneminin çok önemli olduğunu, öğretmenin birçok etkinliği kitapla başlatıp kitapla sürdürdüğünü göstermektedir (Ceyhan ve Yiğit 2005:18). Dil öğretimine kaynaklık ve kılavuzluk etmesi amacıyla hazırlanan ders kitapları her dönem eleştirilerin odak noktasını oluşturmuştur. Bu durum ders kitaplarının, dil öğretiminde kullanılan araç gereçlerden en yaygın, en sık ve en kolay ulaşılır gibi özelliklerinin olması ile açıklanabilmektedir. Ders kitabı “belirli bir dersin öğretimi için gerekli ve belirli bir düzeydeki öğrencilere yönelik olarak yazılan, içeriği öğretim programlarına uygun, incelemesi ilgili kurumlarca ve kişilerce yapılmış ve onaylanmış temel kaynaktır.” (Ceyhan ve Yiğit 2005:16). Bu nedenle de ders kitaplarının öğretmen ve öğrencilere kılavuzluk ve kaynaklık etmesi gerekmektedir. Kitaplar “bilgi yüklü grafik ürünler” (Sayın 2001:101) olarak da tanımlanmaktadır. Bir yandan bilgi yüklü grafik ürünler olarak bilgi verirken diğer yandan da kitapların estetik açıdan eğitici olma gibi bir yükümlülükleri de bulunmaktadır. Bu durum, kitabın görsel açıdan özgün bir resimleme ve grafik tasarıma sahip olmasını gerekli kılmaktadır (bk. İşeri 2003). Bunun yanında ders kitaplarının, nitelikli bir kağıda basılması, başta kapak olmak üzere estetik açıdan okuyucunun beğenisini kazanmayı, ilgisini çekmeyi sağlamak için tasarılan genel görsel düzeninin eğitici özellikler de taşıması gerekmektedir. Bir ders kitabının temel amaçları ve işlevleri aşağıdaki gibi şema ile gösterilebilmektedir (bk. Ceyhan ve Yiğit 2006:25).

Şekil 2: Ders kitabının temel amaç ve işlevleri

Yukarıda belirlenenler özetlemeli bir biçimde maddeler halinde belirtilmek istendiğinde aşağıdaki gibi bir görünüm ortaya çıkmaktadır:

1. Ders kitapları öğretim programının amaçlarına ulaşılabilmesi için öğretimin en temel araçlarından biridir ve bu anlamda önemli bir işleve sahiptir.

2. Eğitim hizmetlerinin vazgeçilmez araçları olarak insan kaynaklarının niteliğinin geliştirilmesi açısından ders kitapları; öğretmenler, fiziksel olanaklar ve eğitim programları kadar önemli bir yere sahiptir.

3. Ders kitapları, öğretim programının amaçlarının gerçekleşmesinde öğrencilerin ve öğretmenlerin temel başvuru kaynağı ve kılavuzu olma niteliği taşımaktadır.

4. Ders kitapları öğretimin gerçekleşmesinde öğretmenin gücünü daha iyi kullanmasını sağlamaktadır.

5. Ders kitapları öğretimin niteliğini doğrudan etkileyen etmenlerin başında yer almaktadır.

6. Ders kitabı, biçim ve içerik açısından bilgi yüklü grafiksel tasarım ürünüdür. Seçilen metinlerin resimlenmesi ve eğitsel açıdan tasarlanması da önem kazanmaktadır.

7. Ders kitabı, öğretim araç gereçlerinden en yaygın kullanılan ve en kolay ulaşılabilir olan bir araç olma niteliğine sahiptir. Bu nitelik onun özenle hazırlanmasını gerekli kılmaktadır.

2. Amaç

Bu çalışmanın amacı, altıncı sınıf Türkçe ders kitabının ‘İlköğretim Kurumları Türkçe Programı’nın amaçlarına ulaşılmasında öğretmen ve öğrenciler tarafından nasıl anlaşıldığını ve yorumlandığını, Türkçe programında belirtilen amaçların ve kazanımların gerçekleşmesine kaynaklık ve kılavuzluk edip etmediğini sormaca yoluyla ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda Niğde merkez ilköğretim okulları altıncı sınıf öğrencilerine ve bu sınıfta öğretimi gerçekleştiren Türkçe öğretmenlerine sormaca uygulanmıştır.

3. Yöntem

Bu çalışmada araştırma yöntemlerinden sormaca tekniği kullanılmıştır. Niğde merkez ilköğretim okullarından 16’sı rastgele yöntemle belirlenmiştir. Okullar zayıf, orta ve yüksek düzey olarak belirlenmiştir. Bu konuda İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nden uzman görüşü alınmıştır. Okullar düzeylerine göre sınıflandırılırken okulların kütüphane, oyun alanları, spor salonları gibi fiziksel koşulları yanında öğretmen ve öğrenci sayıları, Ortaöğretim Kurumları Sınavı (OKS) başarı puanları ve sosyo-ekonomik açıdan öğrenci profili gibi nitelikler ölçüt olarak alınmıştır. Bunun sonucunda 6 okul iyi, 5 okul orta ve 5 okul da zayıf olmak üzere üç düzey okul belirlenmiştir.

Sormaca sorularının temelini Eren 1994’te uygulanan sormaca oluşturmuştur. Kimi sorular İlköğretim Türkçe Programının değişmesine koşut olarak güncellenerek değiştirilmiş ve kapsam geçerliliği için uzman görüşü alınmıştır. Sormacada 16 soru öğrencilere, 24 soru ise öğretmenlere yönelik olarak sorulmuştur. Öğrenciye sorulan 16 sorudan 1’i öğrencilerin cinsiyetini belirlemek, öğretmenlere sorulan 24 sorudan 1’i öğretmenlerin girdiği sınıfı belirlemek amacıyla sorulmuştur.

3.1. Kapsam ve Sınırlılıklar

Bu çalışmada, Niğde merkez ilköğretim okullarında okutulmakta olan altıncı sınıf ders kitabı inceleme nesnesi olarak alınmıştır. Çalışma, Niğde ilinde bulunan 16 merkez ilköğretim okulunun altıncı sınıflarıyla sınırlandırılmıştır. Çalışmada altıncı sınıfa giren 22 öğretmen ve altıncı sınıfta okumakta olan 694 öğrencinin görüşlerine başvurulmuştur.

3.2. Veri Toplama Tekniği

Sormaca metni hazırlanıp kapsam geçerliliği için uzman görüşü alındıktan sonra sormacanın uygulanacağı Niğe ili merkez ilköğretim okulları saptanmış ve öğretmenlerin gözetiminde sormaca altıncı sınıfta görev alan Türkçe öğretmenlerine ve altıncı sınıfta öğrenim gören öğrencilere uygulanmıştır. Böylelikle 22 öğretmen ve 694 öğrencinin verileri sormaca tekniğiyle toplanmıştır.

3.3. Verilerin Değerlendirilmesi

Sormacada yer alan sorulara verilen yanıtlara 0 ile 4 arasında puan verilmiştir. Seçeneklerde yer alan kapsamıyor yanıtı için 0, yetersiz yanıtı için 1, az yeterli yanıtı için 2, yeterli yanıtı için 3 ve çok yeterli yanıtı için 4 puan verilmiştir. Buna göre; 0-15 puan alanlar için kapsamıyor, 16-30 puan alanlar için düşük düzeyde uygun, 31-45 arası puan alanlar için orta düzeyde uygun, 46-60 arası puan alanlar için yüksek düzeyde uygun biçiminde bir belirleme yapılmıştır. Bu belirlemeler doğrultusunda, sonuçlar okul düzeyi ve cinsiyet değişkenleri ele alınarak değerlendirilmiştir. Değerlendirmeler SPSS for Windows Paket İstatistik Programı kullanılarak yapılmıştır. Veriler, frekans ve yüzdeler olarak analiz edilmiştir. Çalışmada toplam 6 tablo elde edilmiş ve yorumlanmıştır. Tabloların 3'ü öğretmenlere, 3'ü de öğrencilere ait sonuçları yansıtmaktadır.

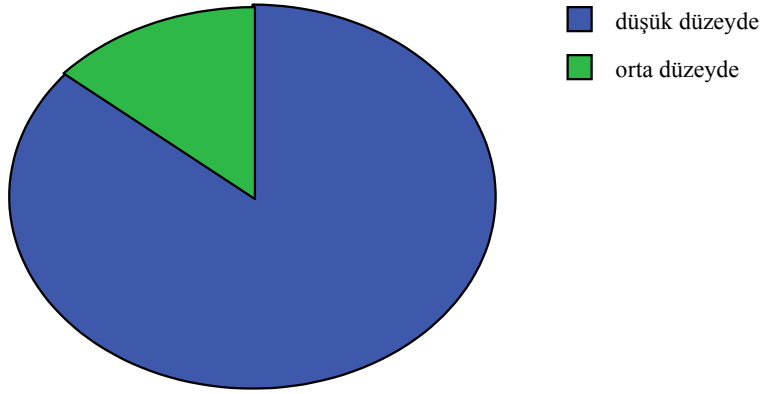
4. Bulgular ve Sonuçlar

Elde edilen verilerin istatistik programında değerlendirilmesi sonucunda aşağıda tablolar halinde verilen görünümeler ortaya çıkmıştır.

4.1. Öğretmenlerin 6. sınıf Türkçe ders kitaplarının programa uygunluğuna ilişkin görüşleri

Altıncı Sınıf Türkçe Ders Programının Türkçe Programının Amaçlarına Uygunluk Düzeyi			
Uygunluk Düzeyi	N	%	Geçerli %
Düşük Düzeyde Uygun	19	86,4	86,4
Orta Düzeyde Uygun	3	13,6	13,6
Toplam	22	100,0	100,0

Tablo 1: Öğretmenlerin 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Programa Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzdeleri

Öğretmenlerin altıncı sınıf Türkçe ders kitabının İlköğretim Türkçe Programına uygun olup olmadığına ilişkin görüşleri Tablo 1’de incelenmiştir. Buna göre; 19 öğretmen, altıncı sınıf Türkçe ders kitabının programa düşük düzeyde uygun olduğu yönünde görüş bildirirken (%86,4), öğretmenlerin 3’ü (%13,6) altıncı sınıf Türkçe ders kitabının programa orta düzeyde uygun olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Öğretmenler, Türkçe ders kitabının programa hiç uygun değil ve yüksek düzeyde uygun olduğuna ilişkin görüş bildirmemişlerdir. Öğretmenlerin altıncı sınıf Türkçe ders kitabının ilköğretim Türkçe programına uygunluk düzeylerine ilişkin görüşleri arasında fark olup olmadığına yönelik yapılan KAY-KARE işlemi sonucunda fark “düşük düzeyde uygun” görüş bildirenler lehine ($X^2=11,63$ $sd=1$ $p<.001$) anlamlı bulunmuştur.

4.2. Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Programa Uygunluğuna İlişkin Görüşleri

Cinsiyet Değişkenine Göre Uygunluk Düzeyi	Düşük Düzeyde Uygun	Orta Düzeyde Uygun
Kadın	N	2
	%	18,2%
Erkek	N	1
	%	9,1%
Toplam	N	3
	%	13,6%

Tablo 2: Kadın ve Erkek Öğretmenlerin 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabının Programa Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzdeleri

Altıncı sınıfa giren 11 erkek öğretmen 10'u (%90,9), 11 kadın öğretmen 9'u (%81,8) ise ders kitabının programa düşük düzeyde uygun olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Ayrıca 2 (%18,2) kadın öğretmen ve 1 (%9,1) erkek öğretmen ders kitabının orta düzeyde programın amaçlarına uygun olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Tablo 2 incelendiğinde Türkçe öğretmenlerinin cinsiyete göre farklı bir görüş ortaya koymadıkları, erkek öğretmenlerin yaklaşık olarak %10 oranında daha fazla Türkçe ders kitaplarının düşük düzeyde programa uygun olduğu yönünde görüş bildirdikleri görülmektedir. Bu sonuçlara göre, erkek öğretmenler kadın öğretmenlere göre ders kitabına programın amaçlarına ulaşılabilmesi açısından daha olumsuz bir görüşe sahip olduklarını göstermektedir. Tablo 2'ye göre erkek öğretmenlerin kadın öğretmenlere göre ders kitabına daha olumsuz bir biçimde yaklaştıklarını göstermektedir.

4.3. Okul Türü Değişkenine Göre Öğretmenlerin 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Programa Uygunluğuna İlişkin Görüşleri

Okul Düzeyi	Okul Türü Değişkenine Göre Uygunluk Düzeyi		Toplam	
	Düşük Düzeyde Uygun	Orta Düzeyde Uygun		
Zayıf Düzey Okul	N	5	1	6
	%	83,3%	16,7%	100,0%
Orta Düzey Okul	N	6	2	8
	%	75,0%	25,0%	100,0%
İyi Düzey Okul	N	8	0	8
	%	100,0%	,0%	100,0%
Toplam	N	19	3	22
	%	86,4%	13,6%	100,0%

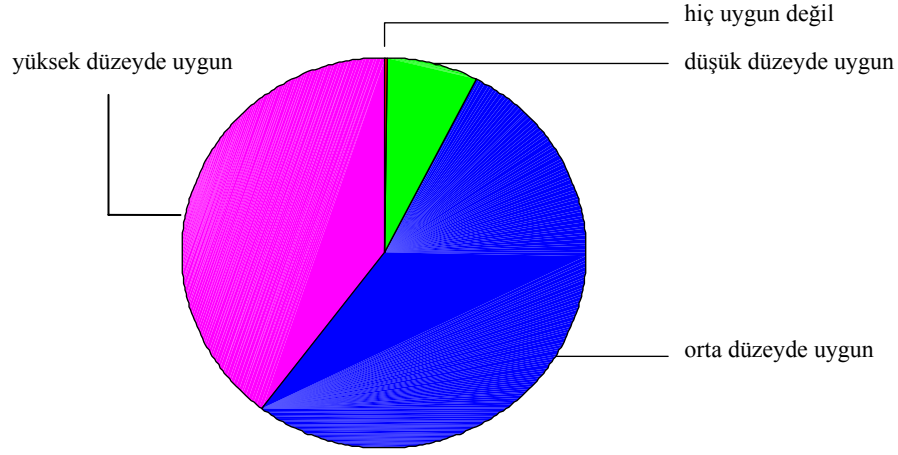
Tablo 3: Okul Türü Değişkenine Göre Öğretmenlerin 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabının Programa Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzdeleri

Okul türü değişkenine göre öğretmenlerin ders kitabına ilişkin görüşleri Tablo 3'te incelenmiştir. Zayıf düzey okul olarak belirlenen okullarda görev alan 6 öğretmenin 5'i (%83,3) ders kitabının programın amaçlarına düşük düzeyde, 1'i (%16,7) orta düzeyde uygun olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Orta düzey olarak belirlenen okullarda görev yapan 8 öğretmenin 6'sı (%75) düşük düzeyde, 2'si (%25) orta düzeyde, iyi düzey olarak belirlenen okullarda görev yapan 8 öğretmenin 8'i de (%100) ders kitabının Türkçe programının amaçlarına düşük düzeyde uygun olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Tablodaki okul türü düzeyi değişkenine ilişkin görünüm, iyi düzey ve düşük düzey okullarda görev yapan öğretmenlerin ders kitabının programın amaçlarına ulaşılması konusunda orta düzey okullarda görev alan öğretmenlere göre daha olumsuz bir görüşe sahip olduklarını göstermektedir.

4. 4. Öğrencilerin Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Türkçe Programının Amaçlarına Uygunluğuna İlişkin Görüşleri

Uygunluk Düzeyi	N	%	Geçerli%
Hiç Uygun Değil	1	,1%	,1%
Düşük Düzeyde Uygun	52	7,5%	7,5%
Orta Düzeyde Uygun	366	52,7%	52,7%
Yüksek Düzeyde Uygun	275	39,6%	39,6%
Toplam	694	100,0%	100,0%

Tablo 4: Öğrencilerin Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Türkçe Programının Amaçlarına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzdeleri

Şekil 4: Öğrencilerin 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının İlköğretim Türkçe Programına Uygunluğuna İlişkin Görüşleri

Öğrencilerin ders kitaplarına ilişkin görüşleri Tablo 4'te incelenmiştir. 694 öğrencinin 52'si (%7,5) ders kitabının Türkçe öğretiminin amaçlarına ulaşmada düşük düzeyde, 366'sı (%52,7) orta düzeyde, 275'i (39,6) ise yüksek düzeyde uygun olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Tablo 4'ten de anlaşıldığına göre sormacaya katılan öğrencilerin yarısından fazlasının ders kitaplarının programın amaçlarına orta düzeyde uygun olduğu yönünde görüş bildirdiğini ortaya koymaktadır. Öğrencilerin yarısından azı ise ders kitabının programın amaçlarına ulaşılmasında yüksek düzeyde uygun olduğunu belirtmişlerdir. **Tablo 1** ile **Tablo 4** incelendiğinde öğretmenlerin, Türkçe ders kitabının İlköğretim Okulları Türkçe Programının amaçlarına düşük düzeyde uygun olduğu, öğrenciler ise orta düzeyde uygun olduğu yönünde görüş bildirdikleri ortaya çıkmaktadır. Altıncı sınıf öğrencilerin Türkçe ders kitabının Türkçe programına uygun olup olmadığına ilişkin gözlem yapılan öğrencilerin 1'i hiç uygun değil, 52'si düşük düzeyde uygun, 366'sı orta düzeyde uygun ve 275'i yüksek düzeyde uygun biçiminde görüş bildirmiştir. Belirtilen bu görüşler arasında gözlenen farkın $X^2(39 = 529.55, p < .000)$ anlamlı olduğu saptanmıştır.

4.5. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre 6. sınıf Türkçe ders kitaplarının programa uygunluğuna ilişkin görüşleri

Cinsiyet Değişkenine Göre Uygunluk Düzeyi		Hiç Uygun Değil	Düşük Düzeyde Uygun	Orta Düzeyde Uygun	Yüksek Düzeyde Uygun	Toplam	
Cinsiyet	Kız	N	0	19	154	145	318
		%	,0%	6,0%	48,4%	45,6%	100,0%
	Erkek	N	1	33	212	130	376
		%	,3%	8,8%	56,4%	34,6%	100,0%
Toplam	N	1	52	366	275	694	
	%	,1%	7,5%	52,7%	39,6%	100,0%	

Tablo 5: Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Programa Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzdeleri

Öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre görüşleri Tablo 5’te incelenmiştir. Kız öğrencilerden 19’u (%6,0) düşük düzeyde, 154’ü (%48,4) orta düzeyde ve 145’i (%45,6) yüksek düzeyde ders kitabının program amaçlarına uygun olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Bunun yanında erkek öğrencilerin 33’ü (%8,8) düşük düzeyde, 212’si (%56,4) orta düzeyde ve 130’u (%34,6) yüksek düzeyde ders kitabının programın amaçlarına uygun olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Bu sonuçlara göre “cinsiyete göre erkekler kızlara göre ders kitabının program amaçlarına düşük düzeyde uygun olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir” denebilir. Erkek öğrenciler orta ve düşük düzeyde uygunluk açısından kız öğrencilere göre daha fazla görüş bildirirken kız öğrenciler erkek öğrencilere göre daha fazla yüksek düzeyde uygun olduğuna ilişkin görüş bildirmişlerdir. Kız öğrencilerden kapsamıyor yanıtı hiç işaretlenmezken erkeklerden 1 öğrenci kapsamıyor seçeneğini seçmiştir. Toplamda ise 694 öğrenciden 1’i (%1) hiçbir durumda kapsamıyor, 366’sı (%56,4) ders kitabının programın amaçlarına orta düzeyde, 52’si (%7,5) düşük düzeyde, 275’i (%39,6) yüksek düzeyde uygun olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir. Bu tabloya göre kız ve erkek öğrencilerin ders kitabının programın amaçlarını yansıtmaya açısından ortak görüşü ağırlıklı olarak orta düzeyde uygun olduğu yönünde olduğu görülmektedir.

4.6. Okul Türü Değişkenine Göre Öğrencilerin 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Programa Uygunluğuna İlişkin Görüşleri

Okul Düzeyi	Uygunluk Düzeyi				Toplam	
	Hiç Uygun Değil	Düşük Düzeyde Uygun	Orta Düzeyde Uygun	Yüksek Düzeyde Uygun		
Zayıf Düzey	N	0	8	41	47	96
Okul	%	,0%	8,3%	42,7%	49,0%	100,0%
Orta Düzey	N	1	14	111	104	230
Okul	%	,4%	6,1%	48,3%	45,2%	100,0%
İyi Düzey	N	0	30	214	124	368
Okul	%	,0%	8,2%	58,2%	33,7%	100,0%
Toplam	N	1	52	366	275	694
	%	,1%	7,5%	52,7%	39,6%	100,0%

Tablo 6: Okul Türü Değişkenine Göre Öğrencilerin 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Programa Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzdeleri

Okul düzeyi değişkenine göre öğrencilerin görüşleri Tablo 6’da incelenmiştir. Buna göre zayıf okul olarak belirlenen okullarda okuyan öğrencilerin 8’i (%8,3) düşük düzeyde, 41’i (%42,7) orta düzeyde, 47’si (%49,0) de yüksek düzeyde Türkçe programının amaçlarına uygun olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Orta olarak belirlenen okullarda okuyan öğrencilerden 1’i (%0,4) kapsamıyor, 14’ü (%6,1) düşük düzeyde, 111’i (%48,3) orta düzeyde, 104’ü (%45,2) ise yüksek düzeyde programın amaçlarına uygun olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. İyi düzey olarak belirlenen okullarda okuyan öğrencilerin 30’u (%8,2) düşük düzeyde, 214’ü (%58,2) orta düzeyde, 124’ü (%33,7) de yüksek düzeyde uygun olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir.

5. Tartışma ve Yorum

Verilerin incelenmesi sonucunda öğretmenlerle öğrencilerin ders kitabının ilköğretim Türkçe Öğretim Programının amaçlarını yansıtmadığına ilişkin görüşleri arasında fark bulunduğunu ortaya koymaktadır. Öğrenciler ders kitabını

orta düzeyde yeterli bulurken öğretmenler düşük düzeyde uygun olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Bu durum yeni programa göre hazırlanan ders kitabının öğrenciler tarafından daha çok beğenildiğini, öğrencilerin ders kitabına öğretmenlere göre daha fazla güvendiklerini ve ders kitabı olarak benimsediklerini göstermektedir. Ancak öğretmenler açısından bakıldığında Türkçe ders kitabının tam olarak işlevini yerine getirmediği, öğretmenler tarafından beğenilmediği sonucu ortaya çıkmaktadır. Ayrıca cinsiyet değişkenine göre ders kitabına ilişkin görüşlerde erkek öğretmenler kadın öğretmenlere göre daha olumsuz bir görüşe sahip oldukları görülmektedir. Öğrenciler arasında cinsiyet değişkeni incelendiğinde kitap konusunda erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha olumsuz bir görüşe sahip oldukları ortaya çıkmaktadır.

Sonuç olarak öğretmenler, altıncı sınıf Türkçe ders kitabının Türkçe Öğretim Programının belirttiği amaç ve davranışları kazandırmada araç olma işlevini düşük düzeyde yansıttığını belirtirken öğrenciler orta düzeyde yansıttığı yönünde görüş bildirmişlerdir. Bu durumda “Öğretmen ve öğrencilerin görüşlerine göre ders kitabının programın amaçlarına düşük ve orta düzeyde uygun olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.” denebilir. Buna göre öğretim ortamlarına sunulan ders kitabının kaynak, kılavuz ve araç olma gibi işlevlerini yerine getirmediği sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu sonucu sormaca sırasında öğretmenlerle yapılan sözlü görüşmeler ve sormacanın sonuna ekledikleri yazılı açıklamalar da desteklemektedir. Sormaca sırasında edinilen izlenim de ders kitabının Türkçe programının amaçlarını yansıtmada yetersiz olduğu yönünde gelişmiştir. Geçmişte olduğu gibi günümüzde de ders kitapları Türkçe öğretiminde amaç ve davranışlara ulaşmada temel araç olma işlevini yerine getirememektedir (Aydın 2000, Aydın 1999; Demiryöney 1996, Eren 1994, İşeri 2002, Karababa 1999, Konedralı 1995). Bu da bizi ders kitabının gerek biçimsel yönden gerekse içerik açısından öğretmenin ve öğrencinin kılavuzu olma, onlara kaynaklık etme, öğretimin amacına ulaşılmasında araç olma gibi özellikleri bünyesinde yeterince taşımadığı sonucuna götürmektedir.

Ayrıca sormaca sırasında öğretmenlerin konuyla ilgili görüşlerini sözlü olarak aktardıklarına göre öğretmenlerin çoğu, ders kitabında yer alan metinlerin temalara göre bir arada verilmesini olumlu karşılamakta ancak metinlerle birlikte verilen etkinliklerin sayılarının ders saatine göre fazla olduğunu belirtmektedirler. Etkinlikleri ders süresinde yetiştirmenin, gereği gibi uygulamanın neredeyse ‘imkansız’ olduğunu dile getirmektedirler. Her tema için verilen 6 haftalık sürenin en azından 9 hafta olması gerektiği yönünde önerilerini dile getirmişler ve haftalık ders saatinin yeterli olması durumunda etkinliklerin amaca hizmet edebileceğini, ders kitap-

larına alınan metinlerin birkaçının öğrencilere örneklik etmesi açısından el yazısıyla yazılması gerektiğini belirtmişlerdir.

Ders kitabıyla ilgili olarak en sık yakınılan konulardan biri de metinlerin uzunluklarına ilişkin olmuştur. Metinlerin uzun ve içinde bilinmeyen sözcüklerin fazla olması öğrencilerin metni anlamlandıramamalarına ya da her bireyin farklı anlam çıkarmasına yol açtığı öğretmenler tarafından dile getirilmiştir. Bunun yanında öğretmenler, zamanın yetersizliğinden dolayı örnek okuma yapamadıklarını belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin yakındıkları konulardan biri de dilbilgisi konularının öğretiminde olmuştur. Öğretmenler dilbilgisi konularında zorlandıklarını dile getirmişlerdir. Çünkü yeni programda öğrenciye cümlede ögenin neyi nitelediğini bulması istenmektedir. Öğretmenlere göre ezberci bir anlayışla yetişmiş öğrenciler ögenin adını söyleyebilmekte ama ne görevde kullanıldığını ve neyi nitelediğini söylemekte güçlük çekmektedirler.

Sormaca sırasında öğrencilerin de sözlü görüşlerine başvurulmuştur. Öğretmenlerde olduğu gibi öğrenciler de metinlerin uzunluğundan yakınmışlar ve metnin okunup etkinliklerinin yapılmasına geçildiğinde metnin iletilerinin unutulduğunu belirtmişlerdir. Bunun yanında kitapta verilen etkinliklerin fazla olmasından yakınmaktadırlar.

Öğrenciler, metinler için çizilen resimlerin kendilerine anlamsız (çok gülünç) geldiğini ve gerçeği yansıtmadığını düşünmektedirler. Bunun dışında verilen performans ödevlerinin fazlalığından yakınarak, “ödev” sözcüğünden nefret eder duruma geldiklerini de dile getirmişlerdir.

6. Öneriler

Bu çalışmada varılan sonuca göre ve Türkçe öğretiminde varolan eksikliklerin giderilmesi açısından Türkçe Öğretim Programının da vurguladığı gibi öncelikle öğretimi uygulayan ve programın başarılı olmasında en büyük paya sahip öğretmenlerin hizmet öncesi eğitimlerinin niteliğinin artırılmasının sürdürülmesi gerekmektedir. Türkçe öğretiminin niteliğinin artırılması için öğretimde kullanılan araç gereçlerin niteliğinin artırılması gerekmektedir. Bu durum öğretimde en sık ve en yaygın kullanılan araç olan ders kitapları için maddeler halinde aşağıdaki biçimde dile getirilebilir.

1. Ders kitapları alanında uzman kişilerin yer aldığı bir komisyon tarafından hazırlanmalıdır. İçeriğine olduğu kadar biçimine de önem verilmelidir.

2. Ders kitaplarının niteliklerinin artırılabilmesi için seçilen metinlerin düzeyi, niteliği ve içerdiği iletilerin yetkinliği kadar grafik tasarımının da yetkin bir biçimde tasarımı ve gereğince resimlenmiş olması gerekmektedir.

3. Araştırmaya konu olan kitap dayanıksız ve özensiz ciltlendiğinden sayfalarının dağıldığı görülmüştür. Bu durum öğrencinin kitaba olan güvenini, saygısını zedelemektedir. Bu nedenle ders kitapları dayanıklı olmalı ve sağlam bir biçimde ciltlenmeli, kolay taşınabilir ve korunabilir özelliklere sahip olmalıdır. Kapak, yüksek düzeyde bir grafik tasarım ürünü, kullanılan kağıtlar birinci hamur, arka sayfayı göstermeyecek kalınlıkta, baskı ise temiz olmalıdır.

4. Ders kitaplarına alınan metinlerle ilgili birkaç örnek alıştırma ders kitabında yer almalıdır. Öğrenci kitabında ise işlenen konulara ilişkin alıştırmalara, uygulamalara yer verilmelidir.

5. Yeni Türkçe Programı ve Öğretim Kılavuzu (I. Kademe 2005 ve II. Kademe 2006)'da da belirtildiği gibi ders kitaplarına alınan metinler için çizilen resimlerin niteliğine en az metinler kadar önem verilmelidir. Görsel algının anlamlandırmadaki etkisi göz önünde bulundurularak sözel iletiler görsel öğelerle desteklenmelidir.

6. Niğde merkez ilköğretim okullarında okutulan kitabın diğer yayınevlerinden çıkan aynı sınıf düzeyi kitapları için de benzer çalışmaların yapılması diğer kitapların da durumunu ortaya koymasından önemli olacaktır.

7. Ders kitaplarına alınacak metinler dengeli, düzenli, eğitim öğretime taşınabilir, amaçlara uygun bir biçimde seçilmelidir. Her türde metne ve çağdaş yazarların en yetkin ürünlerine yer verilmelidir.

8. Ders kitaplarına alınacak metinlerin seçiminde dilbilim, metindilbilim ve göstergebilim gibi kuramların verilerinden ve ölçütlerinden yararlanılmalıdır.

Kaynaklar

- Aydın, A. 2000. İlköğretim Beşinci Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metin Sonu Sorularının Türkçe Öğretim Programında Amaçlanan Davranış ve Açıklamalara Uygunluk Derecesi. Ankara: A.Ü. Sos. Bil. Ens. TEÖ Anabilim Dalı (yayımlanmamış yüksek lisans tezi).
- Aydın, A.-S. 1999. İlköğretim İkinci Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metin Sonu Sorularının, Türkçe Öğretim Programında Amaçlanan Davranış ve Açıklamalara Uygunluk Derecesi, Ankara: A.Ü. Sos. Bil. Ens. TEÖ Anabilim Dalı (yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

- Ceyhan, E. ve Yiğit. B. 2005. Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi (3.basım), Ankara: Anı Yayıncılık.
- Demirel, Ö. 2003. Türkçe Öğretimi. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Demiryöney, B. 1996. İlköğretim VIII. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Gezi Yazılarının Öğrenci Eğitimine Katkıları, Ankara: A.Ü. Sos. Bil. Ens. TEÖ Anabilim Dalı (yayımlanmamış yüksek lisans tezi).
- Eren, K. 1994. İlköğretim Okullarında Okutulan Türkçe Ders Kitaplarının Program Amaçlarına Ulaşabilirlik Düzeyi. Ankara: A.Ü., Sos. Bil. Ens. TEÖ Anabilim Dalı (yayımlanmamış yüksek lisans tezi).
- Karababa, C. 1999. İlköğretim 3. ve 5. Sınıf Türkçe ve İngilizce Anadili Ders Kitaplarının İncelenmesi ve Karşılaştırılması. Ankara: A.Ü. Sos. Bil. Ens. TEÖ Anabilim Dalı (yayımlanmamış doktora tezi).
- Konedralı, G. 1995. İlkokulların Üçüncü, Dördüncü ve Beşinci Sınıflarında Okutulan Türkçe Ders Kitaplarındaki Masal ve Masalımsı Yazıların Çocuk Eğitimine Katkısı. Ankara: A.Ü. Sos. Bil. Ens. TEÖ Anabilim Dalı (yayımlanmamış yüksek lisans tezi).
- İşeri, K. 2003. Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinler için Çizilen Resimlerin İncelenmesi. Cumhuriyetimizin 80. Yılında Türkçemiz. Ankara: ANAÇEV yayını. s. 69-92.
- _____. 2002. Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin İlköğretim Programına Uygunluğunun İncelenmesi: Göstergibilimsel Bir Betimleme. Ankara: A.Ü., Sos. Bil. Ens. TEÖ Anabilim Dalı (yayımlanmamış doktora tezi).
- Milli Eğitim Bakanlığı. 2005. İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (1-5. Sınıflar). Ankara: MEB Devlet Kitapları Müdürlüğü Yayını.
- _____. 2006. İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (6-8. Sınıflar). Ankara: MEB Devlet Kitapları Müdürlüğü Yayını.
- Sayın, Z. 2001 Mayıs. Gülten Dayıoğlunun Çocuk Romanlarına Görsel Düzen Açısından Bir Yaklaşım. Roman Kahramanı Fadiş'in Doğumunun 30. Yılı Sempozyumu (Ed. Sedat Sever). Ankara: A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları-186, s.99-106.
- Sever, S. 2004. Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme (4. baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sever, S. Z. Kaya ve C. Aslan. (2006). Etkinliklerle Türkçe Öğretimi. Ankara: MORPA Yayınları.